

اگر بخواهم بدون تعارف بگویم، واقعا با این بودجه هایی که الان مادر اختیار برنامه های علمی قرار می دهیم، ساخت برنامه ای شبیه آنچه در جوامع توسعه یافته می بینیم، يك شوخی است. مثلاً به محتوای برنامه «کیهان» یکبار دقت کنید؛ از شدت جلوه های ویژه و پویانمایی هایی که وجود دارد شگفت زده خواهید شد

چند پیشنهاد جذاب

در بخش پایانی گفت و گو از محمد جواد ترابی درخواست کردیم چند برنامه علمی خارجی معرفی کند که مشابهش در کشورمان ساخته نمی شود.

Cosmos

پیشنهاد اول ترابی همین سریال سریال «Cosmos» یا «کیهان» است. این برنامه يك مستند علمی سریالی، محصول ۲۰۱۴ آمریکاست که ادامه سری قبلی همین مجموعه محسوب می شود.

دور قبلی این برنامه در سال ۱۹۸۰ به نام «کیهان: يك سفر شخصی» پخش می شده که اجرایش را کارل ساگان بر عهده داشته اما در دور جدید توسط اخترفیزیکدان معروف آمریکایی یعنی نیل دگراس تایسون اجرا می شود.

جالب است بدانید که مجری فعلی این این مجموعه مستند، ساخت کیهان را سال ها قبل به عنوان دانشجوی جوانی از کارل ساگان الهام گرفته است. آخرین سری این مستند در نوروز ۹۹ به شکل دوبله شده و با کیفیتی بالا از شبکه چهار سیما پخش شد و طبیعتاً از طریق سایت های آرشیوی می توان به آن دسترسی داشت. سری سوم این مجموعه نیز با عنوان «کیهان: دنیا های ممکن» در سال ۲۰۲۰ منتشر می شود.

Theskyatnight

پیشنهاد دوم ترابی نسخه خارجی برنامه آسمان شب (آسمان در شب) است. او که خودش نزدیک به

يك دهه با برنامه آسمان شب ایرانی همکاری داشته معتقد است نسخه خارجی آسمان شب برنامه پیشرویی است که علاقه مندان نجوم در بریتانیا بیش از ۶۰ سال با آن همراه شده اند.

شاید برای شما جالب باشد که اجرای این برنامه را، پاتریک مور، به مدت ۵۶ سال يك نفره عهده دار بود که در تاریخ بی سابقه است.

Top Gear

آخرین پیشنهاد ترابی به يك برنامه سرگرمی محور برمی گردد که البته نقش فناوری در آن جدی است. به نظر ترابی در برنامه

«تخت گاز» آگاهی بخشی اولویت نیست و بیشتر به جنبه سرگرمی می پردازد اما آنقدر خوب مخاطب را جذب می کرد که بیننده را در وهله نخست درگیر می کند و اتفاقاً جنبه آگاهی بخشی برنامه هم به مرور برای مخاطب نمایان می شود؛ به طوری که بیننده حرفه ای برنامه، کم کم نگاه تیزبینانه نسبت به فناوری خودروها و قیاس ویژگی های آنها پیدا می کند.

هر چند این مجموعه بی بی سی در فصل ۲۲ در سال ۲۰۱۵ متوقف شد و مجریان اصلی برنامه، از سال ۲۰۱۶، مجموعه «گرنند تور» (سفر بزرگ) را برای آمازون با همین دست فرمان پیش بردند.

شبیه شوخی!

را روی برنامه هایی هزینه کند که عموم مردم را درگیر می کند و تصور بر این است که برنامه های علمی بیننده زیادی ندارد. اما آمارهایی که تلویزیون اخیراً منتشر کرده است حرف دیگری را می زند، مستندهایی با مضمون حیات وحش اگر اشتباه نکنم در رده دوم یا سوم پربیننده ترین برنامه های تلویزیون قرار دارد که همین موضوع نشان می دهد اگر محتوایی برای مردم جذاب باشد، قطعاً مخاطب خودش را به دست می آورد.

البته این نگاه را نمی شود به کل سازمان نسبت داد و من اطلاع دارم که مدیران برخی از شبکه ها به دنبال این هستند که برنامه های خود را به سمت محتوای علمی ببرند. اما تا اندازه ای هم می توان به آنها حق داد؛ بخشی از هزینه برنامه ها را صدا و سیما تهیه می کند و قسمت دیگری را اسپانسر پرداخت می کند. طبیعتاً اسپانسر ها هم به برنامه هایی که میزبانی چهره های معروف را بر عهده دارد، علاقه مند هستند؛ چرا؟ چون بیننده فارغ از شناخت اولیه برنامه و محتوا، روی این برنامه ها بیشتر می ماند. اتفاقی که در کوتاه مدت به نفع اسپانسر است اما معلوم نیست چه تعداد بیننده را طی زمان همراه برنامه نگه می دارد. برنامه های علمی چون خود را با محتوا محک می زنند، زمان بیشتری برای جاقافتادن نیاز دارند، اما معمولاً مخاطب وفادارتری دارند.»

در سال های اخیر گرته برداری از برنامه های خارجی تلویزیون امری رایج محسوب می شود. البته وقتی بحث شبیه سازی / الگوبرداری برنامه های علمی خارجی مطرح می شود همه چیز فرق می کند چون جنس برنامه های آنها بسیار متفاوت از تولید ما است. محمد جواد ترابی در مورد گرته برداری از برنامه های خارجی این چنین می گوید: «اگر بخواهم بدون تعارف بگویم، واقعا با این بودجه هایی که الان ما در اختیار برنامه های علمی قرار می دهیم، ساخت برنامه ای شبیه آنچه در جوامع توسعه یافته می بینیم، يك شوخی است. به طور مثال مجموعه تلویزیونی مطرحی به نام «Cosmos» (کیهان) ساخته شده که در جهان بیننده های بسیاری هم پیدا کرده است؛ به محتوای این فیلم يك بار دقت کنید؛ از شدت جلوه های ویژه و پویانمایی هایی که وجود دارد شگفت زده خواهید شد.»

همان طور که متوجه شدید چالش پول اینجا هم دردساز است و در شرایط فعلی که حامیان مالی ترجیح می دهند سراغ استفاده از افراد مشهور ببروند، برنامه های علمی کم رونق تر از قبل می شوند. البته از نظر محمد جواد ترابی اگر برنامه ای جذاب ساخته شود، حامیان مالی سراغش می روند و پیروی همین مساله می گوید: «به صورت کلاسیک، صدا و سیما به عنوان يك تولیدکننده، سعی دارد سرمایه

سلیقه سازی کنیم و آگاهی ببخشیم

ذائقه و سلیقه ها تغییر می کند و مردم در کنار تولید برنامه های سرگرمی، برنامه علمی جذاب را مطالبه می کنند.

آگاهی مردم افزایش یافته است. اگر چنین پدیده ای اتفاق بیفتد نه تنها مخاطب جذب برنامه های علمی می شود بلکه در بلند مدت

در مورد تولید برنامه های سرگرمی محور که تقریباً بخش زیادی از آنتن تلویزیون ما را پر کرده، حرف های زیادی می شود زد اما در نهایت باید پذیرفت که مخاطب، برنامه سرگرمی محور دوست دارد و راز جذب مخاطب در شرایط فعلی هم سرگرمی است. به همین خاطر حتی ترابی که يك روزنامه نگار علم است به رویکرد برنامه های سرگرمی محور حق می دهد اما در کنارش معتقد است که می شود برنامه جذاب علمی ساخت و به مردم آگاهی بخشید. اگر چنین اتفاقی رخ بدهد نه تنها يك برنامه جذاب و پر مخاطب ساخته شده که مخاطب را سرگرم می کند بلکه به جامعه و در واقع مخاطبان کمک شده و به لحاظ علمی